

УДК 378.145(147)

С.Д. Цибуля, канд. техн. наук

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ – НАПРЯМОК РОЗВИТКУ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Розглянуто підготовку магістрів-економістів у ВНЗ за вимогами Болонської декларації в рамках компетентнісного підходу. Запропоновано загально-професійні та спеціалізовано-професійні компетенції.

Вступ. Відомо, що магістр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр (спеціаліст) здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності [1]. Крім стереотипних та діагностичних задач діяльності, наголошується на евристичні задачі, що передбачають діяльність за складним алгоритмом, який містить процедуру конструювання раніше невідомих рішень і потребує виконання великих масивів оперативної та раніше засвоєної інформації. Діяльність магістра має різні виробничі функції: дослідницьку, проектувальну, організаційну, управлінську, технологічну, контрольну, технічну, прогностичну [1; 2].

У зв'язку з перспективою приєднання України до Європейського Союзу, зокрема Європейського освітнього простору, набуває важливого значення професійна економічна підготовка фахівців-магістрів на основі компетентнісного підходу. Він не замінює традиційну для вітчизняної освіти систему «знання, уміння, навички», а створює передумови для більшого та гнучкішого наближення результатів освіти до потреб та вимог ринку праці, подальшого розвитку технологій та системи освіти в цілому. Компетентнісний підхід приводить до формування нової системи діагностичних засобів із переходом від оцінки знань до оцінки компетенцій та до визначення рівня компетентності в цілому. Компетенція включає знання та розуміння, знання як діяти, знання як бути [1-4]. Компетентність – інтегральна характеристика якостей, компетенцій особистості, з необхідним обсягом та рівнем знань, досвіду в економічній діяльності, та її елементів: потреба→мотив→ціль→задача→дії→операції→продукт [4-8]. Діяльність (за А.Н. Леонтьєвим) [8] – це сукупність дій з одним і тим же мотивом, яка приводить до отримання відповідного набору продукції чи послуг. Дія – одиниця діяльності, внаслідок якої досягається конкретна усвідомлена мета [1-3; 8]. Дія виконується за допомогою операцій – засобів реалізації дій.

Єврокомісія виділяє 8 ключових компетенцій, якими повинен володіти кожний європеєць: у галузі рідної мови; у сфері іноземних мов; математична та фундаментально-природничо-наукова та технічна; комп'ютерна, навчальна, культурна, міжособистісна, міжкультурна, соціальна, громадянська компетенції, компетенція підприємництва. Ці компетенції підтримуються певними здібностями, до яких зараховуються у всіх життєвих сферах такі необхідні аспекти, як практичне мислення, креативність, «європейський вимір» і активна життєва позиція. Спільно ці здатності сприяють розвитку особистості [1-4].

До системи умінь входять такі блоки: базові, методологічні, загальні, предметні, міжпредметні, професійні. Відповідність якості підготовки випускника вимогам галузевого стандарту вищої освіти має визначатися його компетенціями. За рекомендаціями [1-5], це 5 видів основних компетенцій: компетенції соціально-особистісні (КСО, до 10), загальнонаукові (КЗН, до 5), інструментальні (КІ, до 5), загальнопрофесійні (КЗП, до 19), спеціалізовано-професійні (КСП, до 12).

Мета роботи – розробити приклади загально-професійних та спеціалізовано-професійних компетенцій для магістрів-економістів з використанням літературних джерел [1-10].

Методи та матеріали дослідження. Базу дослідження становила економічна література: монографії, наукові статті, автореферати, нормативні документи в галузі освіти [1-9].

Результати дослідження. Професійні компетенції наведені в табл. 1, 2.

Таблиця 1

Загальнопрофесійні компетенції (КЗП)

- базові уявлення про різноманітність постійного поповнення знань – соціальних, економічних, інформаційних та ін., пов'язаних із професійною діяльністю й освітою	КЗП-1
- володіння методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації блоків, які складають систему умінь (базових, методологічних, загальних, предметних, між-предметних, професійних)	КЗП-2
- сучасні уявлення про принципи структурної, функціональної організації економічних об'єктів та механізмів їх ефективної діяльності	КЗП-3
- здатність застосовувати основні методи аналізу й оцінки стану економічних систем	КЗП-4
- здатність застосовувати сучасні теоретичні та експериментальні методи роботи з економічними об'єктами, навичками роботи з сучасною апаратурою	КЗП-5
- базові уявлення про основні закономірності, основи економічної теорії та сучасні досягнення в галузі економіки	КЗП-6
- сучасні уявлення про соціально-економічні проблеми розвитку суспільства	КЗП-7
- знання та застосування на практиці принципів розвитку конкуренції, що відповідають вимогам ринкової економіки	КЗП-8
- базові уявлення про суть та мету економічної діяльності людей у суспільстві, систему економічних знань	КЗП-9
- сучасні уявлення про основи промислового та сільськогосподарського виробництва	КЗП-10
- базові уявлення про принципи моніторингу, оцінки стану природного середовища, охорони природи, впливу екологічних наслідків професійної діяльності	КЗП-11
- знання правових основ і законодавства України в галузі охорони довкілля, економіки природокористування	КЗП-12
- здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності, охорони праці в галузі, планувати і реалізовувати відповідні заходи	КЗП-13
- здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді	КЗП-14
- уміння вести дискусію, концентрувати увагу на головних ідеях, опорних поняттях	КЗП-15

Таблиця 2

Спеціалізовано-професійні компетенції (КСП)

- здатність використовувати професійно-орієнтовані знання в галузі математики (математичної статистики) для статистичної обробки експериментальних даних, математичного моделювання економічних процесів	КСП-1
- здатність використовувати математичний апарат (складати та вирішувати рівняння, виконувати дії з векторами, інтегралами, диференціювати і т. ін.) для освоєння теоретичних основ і практичного використання економічних методів	КСП-2
- уміння аналізувати економічну, екологічну ситуацію, економічну ефективність інноваційних технологій	КСП-3
- теоретичні знання, практичні вміння з управління виробничими та економічними процесами	КСП-4
- уявлення про економічний розвиток суспільства, економічні закони продуктивної праці	КСП-5
- усвідомлення необхідності розвитку інтелектуальної власності, інновацій	КСП-6
- знання з основ підприємництва, фінансової, податкової політики, інформації, патентознавства, маркетингу, менеджменту	КСП-7

- знання трудових, економічних потреб та інтересів, ціннісних орієнтацій, досягнення бажаних результатів з активною економічною позицією	КСП-8
- професійно-профільовані знання, уміння з інформаційних технологій, інформатизації та її реалізації в інтелектуальному потенціалі та створення банків інформаційних даних, програмних засобів економічної діяльності і процесів	КСП-9
- професійно-профільовані знання, уміння в галузі теоретичних основ інформатики, практичного використання комп'ютерних технологій для розвитку творчого технічного мислення, управління інтелектуальною власністю	КСП-10
- вміння визначати економічну ефективність раціоналізаторських пропозицій, винаходів, економічну сутність промислових зразків, товарних знаків	КСП-11
- знання та уміння володіти методами аналізу економічних категорій роздержавлення, приватизації, цінової системи, фінансів, кредитів, податків, інтелектуальної власності, основ обліку та аудиту, в умовах ринкової економіки, що сприяє створенню нової техніки, технологій, конкурентноздатної продукції для експортної діяльності, зміцненню економіки України	КСП-12

Висновок. Високий рівень професійних компетенцій, знань майбутніх фахівців-магістрів з економіки, інтелектуальної власності, фінансів, обліку, аудиту, розвитку винахідництва, раціоналізаторства, інформації є складовою нагальної радикальної економічної реформи суспільства.

Список використаних джерел

1. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти. – К.: МОНУ, ІТЗО, 2008. – 69 с.
2. Морозова Т. Ю. Погляд на освітні стандарти крізь призму компетентнісного підходу / Т. Ю. Морозова // Проблеми освіти: Болонський процес в Україні. – К.: МОНУ, 2005. – Вип. 46. – Т. 2. – С. 73-80.
3. Вачевський М. В. Теоретичний зміст економічної освіти у навчальних закладах для формування професійних компетенцій / М. В. Вачевський // Молодь і ринок. – 2005. – № 4 (14). – С. 15-25.
4. Режим доступу: <http://www.let.rug.nl/Tuning Projekt/index.htm>.
5. Атанов Г. А. Система умений в обучении / Г. А. Атанов, Т. И. Эфрос // Современные проблемы дидактики высшей школы. – Донецк: ДонГУ, 1997. – С. 100-111.
6. Решетова З. А. Процесс усвоения как деятельность / З. А. Решетова // Современные проблемы дидактики высшей школы. – Донецк: ДонГУ, 1997. – С. 3-12.
7. Вачевський М. В. Роль науково-технічної інформації в розвитку техніки й технологій / М. В. Вачевський // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 6 (36). – С. 192-205.
8. Атанов Г. А. Деятельностный подход в обучении / Г. А. Атанов. – Донецк: ЕАИ-пресс, 2001. – 160 с.
9. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття); Про вищу освіту: Закон України; Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті.
10. Компетентісний підхід у професійній екологічній підготовці / В. Г. Старчак, А. В. Дупло, І. Д. Пушкарева та ін. // Вісник КДПІ ім. М. Остроградського. – 2008. – Вип. 5 (52). – Ч. 2. – С. 174-186.